

บทที่ 2

อารยธรรมญี่ปุ่น

เค้าโครงเรื่อง

1. สภาพภูมิศาสตร์
2. ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์
3. อารยธรรมความเจริญในด้านต่าง ๆ
4. ญี่ปุ่นในคริสต์ศตวรรษที่ 20

สาระสำคัญ

1. **สภาพภูมิศาสตร์** ประเทศญี่ปุ่นเป็นหมู่เกาะตั้งอยู่ทางภาคตะวันออกของภูมิภาคเอเชียตะวันออก มีภูมิอากาศที่อบอุ่นค่อนข้างหนาว เป็นประเทศที่ขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติ แต่ทรัพยากรมนุษย์มีคุณภาพสูงกว่าคนเอเชียโดยทั่ว ๆ ไป

2. **ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์** บรรพบุรุษของญี่ปุ่นเดินทางมาจากทางภาคเหนือและภาคตะวันตก เข้ามาตั้งรกรากอยู่ในหมู่เกาะทางภาคเหนือ จากนั้นขยายตัวลงสู่ภาคใต้มาตั้งอาณาจักรแรกทางภาคตะวันออกของเกาะฮอนชู จากนั้นขยายอิทธิพลไปทั่วหมู่เกาะน้อยใหญ่ที่สำคัญ 4 เกาะด้วยกัน ชาวญี่ปุ่นเป็นชาติที่มีความชำนาญในการเลียนแบบและรู้จักประยุกต์เข้ากับความต้องการของตน ความเจริญส่วนใหญ่ยกเว้นในระยะแรก ๆ จึงเป็นการนำอารยธรรมของต่างชาติ จากนั้นก็จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงจนเหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ และส่งให้ญี่ปุ่นเป็นชาติในเอเชียที่มีความเจริญมากชาติหนึ่ง

3. อารยธรรมความเจริญในด้านต่าง ๆ

การเมืองการปกครอง ญี่ปุ่นเปลี่ยนสภาพจากการปกครองในระบอบหัวหน้าเผ่าสู่การเป็นอาณาจักร มีจักรพรรดิเป็นประมุขในสมัยของจักรพรรดิจิมมู เทนโน จนกระทั่งศตวรรษที่ 12 การเมืองการปกครองจึงเปลี่ยนไปเป็นการเมืองการปกครองในระบบ 2 รัฐบาล อันได้แก่ รัฐบาลที่มีจักรพรรดิเป็นประมุข และอีกรัฐบาลหนึ่งภายใต้การปกครองของโชกุน

ชาติตะวันตกเดินทางเข้ามาและทำการเปิดประเทศในกลางศตวรรษที่ 19 ทำให้ระบบโชกุนเสื่อมลง สถาบันจักรพรรดิกลับกลายเป็นสถาบันปกครองที่มีอำนาจบริหารแต่เพียงสถาบันเดียว ทั้งนี้ภายใต้การสนับสนุนและเสนอแนะของกลุ่มเมอิจิ ส่งผลให้ญี่ปุ่นก้าวหน้าในทุกด้าน เริ่มต้นจากการมีชัยเหนือจีน ต่อมารัสเซีย เป็นฝ่ายผู้ชนะในสงครามโลกครั้งที่ 1 ถึงแม้จะต้องตกต่ำในสงครามโลกครั้งที่ 2 และทำให้สถาบันจักรพรรดิคลายบทบาทของความเป็นสถาบันสูงสุดทางการปกครอง แต่สถาบันการเมืองการปกครองก็ยังคงรักษาความเป็นประชาธิปไตยตามสมัยนิยมอย่างไม่เสื่อมคลาย แม้จะมีปัญหาเรื่องการฉ้อราษฎร์บังหลวงเกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอก็ตาม

เศรษฐกิจ ในปลายยุคหินเก่า ชาวญี่ปุ่นเริ่มแรกทำมาหากินด้วยการเก็บผลไม้และล่าสัตว์ เริ่มต้นยุคหินใหม่ ชาวญี่ปุ่นรู้จักทำการเพาะปลูก พืชที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว ลินค้ำทะเล เริ่มเข้ามามีบทบาท เริ่มมีการค้าขายกับต่างชาติ แต่ออกในรูปของการแลกเปลี่ยนมากกว่าการค้าขายเพื่อทำกำไร ในยุคศักดินา ญี่ปุ่นพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน และเศรษฐกิจเจริญรุ่งเรืองอย่างมากในสมัยที่โชกุนตระกูลโตกุกาวาปกครอง สาเหตุหนึ่งมาจากความสงบเรียบร้อยในสังคม เกิดระบบนายทุนขนาดย่อม มีเมืองใหม่ ๆ เกิดขึ้นเพื่อรองรับความเจริญ มาในช่วงที่กลุ่มเมอิจิขึ้นสู่อำนาจ มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการยกเลิกการยึดถือที่ดินแบบศักดินา และนำมาแจกจ่ายให้กับประชาชน มีการพัฒนาสาธารณูปโภค ส่งเสริมการค้าขายทั้งภายในและกับต่างประเทศ เศรษฐกิจญี่ปุ่นกลับมาฟื้นฟูอีกครั้งหนึ่งภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จนทำให้กลายเป็นชาติมหาอำนาจทางด้านเศรษฐกิจชาติหนึ่งในโลกปัจจุบัน

สังคม สังคมเริ่มแรกมีศูนย์กลางอยู่ที่ครอบครัว หัวหน้าครอบครัวซึ่งอาจเป็นหญิงหรือชายก็ได้มีอำนาจสูงสุดในการตัดสินใจ สังคมญี่ปุ่นมีการเปลี่ยนแปลงเมื่อรับอารยธรรมจากจีน และยังมีเปลี่ยนแปลงมากยิ่งขึ้นนับตั้งแต่หันมารับอารยธรรมจากตะวันตก

วัฒนธรรม ญี่ปุ่นเป็นชาติที่มีวัฒนธรรมเก่าแก่และเป็นของตนเองมาตั้งแต่ยุคหินเก่า ตอนปลาย ที่สำคัญ ได้แก่ วัฒนธรรมเครื่องปั้นดินเผาโจมอน ยาโยอิ และวัฒนธรรมหลุมฝังศพ

ทฤษฎี ทางด้านความเชื่อถือ ชาวญี่ปุ่นนับถือเทพเจ้าแห่งดวงอาทิตย์และลัทธิชินโตก่อนที่ศาสนา
ของชาวต่างชาติจะเข้ามาเผยแพร่ การเข้ามาของศาสนาและลัทธิต่างชาติ เช่น ศาสนาพุทธ
ขงจื้อ และเต๋า มีอิทธิพลต่อแนวคิด ศิลปวัฒนธรรม และการปกครองเป็นอย่างมาก

4. ญี่ปุ่นในศตวรรษที่ 20 ญี่ปุ่นเริ่มหันเหจากวัฒนธรรมจีนมาสู่วัฒนธรรมตะวันตก
ตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 19 ซึ่งได้นำความแปลกใหม่ทางด้านวัฒนธรรมความเจริญมาสู่ญี่ปุ่น
ทั้งทางด้านการปกครอง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. อธิบายสภาพภูมิศาสตร์ของประเทศญี่ปุ่นได้
2. อธิบายลักษณะวัฒนธรรมเก่าแก่ดั้งเดิม วัฒนธรรมที่รับมาจากจีน และวัฒนธรรม
ที่รับมาจากตะวันตกได้
3. วิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรมในญี่ปุ่นได้

ความนำ

ประเทศญี่ปุ่นตั้งอยู่ในพื้นที่ที่เหมาะสมทุกประการต่อการสร้างสรรค์วัฒนธรรมความเจริญไม่ว่าจะภูมิอากาศ ลักษณะพื้นที่ รวมทั้งความสามารถในการประยุกต์ และลัทธิความเชื่อถือองค์ประกอบเหล่านี้ผสมผสานกันอย่างเป็นเอกภาพ ทำให้ญี่ปุ่นสามารถผลิตวัฒนธรรมความเจริญได้อย่างมากมายและไม่ขาดตอน นับเป็นความภูมิใจของชาวญี่ปุ่นเองและชาวเอเชียด้านหนึ่ง

1. สภาพภูมิศาสตร์

ประเทศญี่ปุ่นเกิดมาจากการรวมตัวของเกาะน้อยใหญ่จำนวนมากนับพัน ๆ เกาะ ที่สำคัญมีอยู่ 4 เกาะ อันได้แก่ เกาะฮอกไกโด เกาะฮอนชู เกาะชิโกกุ และเกาะคีวชู ตั้งอยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของทวีปเอเชีย นับเป็นอีกประเทศหนึ่งรวมทั้งจีนและเกาหลีที่จัดอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออก

การที่ญี่ปุ่นเป็นหมู่เกาะ อีกทั้งตั้งอยู่ในแนวภูเขาไฟ ทำให้ประเทศญี่ปุ่นมีทัศนียภาพและทิวทัศน์ที่สวยงาม แม้จะมีความโหดร้ายอยู่บ้างก็ตาม นอกจากนี้ยังส่งผลต่อความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อถือ ตลอดจนอุปนิสัยใจคอของชาวญี่ปุ่นด้วย เช่น ความสวยงามของธรรมชาติทำให้ชาวญี่ปุ่นเป็นคนรักความสะอาด รักธรรมชาติ ตลอดจนมีอิทธิพลต่อความเชื่อถือโดยเฉพาะลัทธิชินโต รวมทั้งความเป็นผู้มีนิสัยชอบการผจญภัยทางทะเลและชอบบริโภคอาหารทะเลเป็นต้น

ญี่ปุ่นมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 377,708 ตารางกิโลเมตร ส่วนใหญ่เป็นที่สูงคือประมาณ 85% เช่น ภูเขาฟูจิ ฯลฯ อีก 15% เป็นที่ราบ ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ตามชายฝั่งทะเล ตามเกาะใหญ่ ๆ ที่สำคัญ ได้แก่ ที่ราบอิซิกาวี ทางภาคเหนือของเกาะฮอกไกโด ที่ราบคินกียวุโรป ๆ โอซากาโกเบ และเกียวโต ที่ราบคานโต ที่ราบที่ใหญ่ที่สุดรอบ ๆ เมืองโตเกียว และโยโกฮามา ที่ราบโนบิอยู่ตอนในของอ่าวเมืองนาโกยา เป็นต้น

ญี่ปุ่นมีประชากรทั้งหมดประมาณ 120 ล้านคน ส่วนใหญ่มีอาชีพอยู่ในภาคอุตสาหกรรม ถึงแม้ว่าญี่ปุ่นจะเป็นประเทศที่ขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติ เช่น น้ำมัน เหล็ก ถ่านหิน และต้องนำเข้าจากต่างประเทศทั้งหมด แต่ญี่ปุ่นเป็นชาติที่ก้าวหน้ามากที่สุดประเทศหนึ่งในกลุ่มประเทศอุตสาหกรรม และจัดอยู่ในกลุ่มมหาอำนาจทางด้านอุตสาหกรรมประเทศหนึ่งในจำนวน 7 ประเทศ ส่วนอีก 6 ประเทศเป็นประเทศในโลกตะวันตก

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1

1. ให้นักศึกษาเรียงลำดับหมู่เกาะที่สำคัญของญี่ปุ่นจากเหนือจรดใต้ พร้อมอธิบายถึงผลกระทบที่มีต่อชาวญี่ปุ่นในด้านต่าง ๆ เช่น ความเชื่อถือ อุปนิสัยใจคอ ฯลฯ
2. ให้นักศึกษาวาดแผนที่และชื่อสถานที่ตั้งของเมืองใหญ่ ๆ เช่น โตเกียว โอซากา นางาซากิ ฯลฯ

2. ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์

แม้จะไม่สามารถชี้ชัดลงไปได้ว่าบรรพบุรุษของชาวญี่ปุ่นเป็นใคร หรืออพยพมาจากที่ใด แต่ในปัจจุบันด้วยหลักฐานข้อมูลที่ได้มาพอจะตั้งข้อสันนิษฐานได้ว่า ในราว 6,000–7,000 ปีก่อนคริสตกาล มีกลุ่มชนที่มีวัฒนธรรมของยุคหินใหม่เดินทางเข้ามาและอาศัยตามหมู่เกาะต่าง ๆ หรืออาจเป็นไปได้อีกครั้งหนึ่งในราว 3,000 ปีก่อนคริสตกาล คนกลุ่มแรกที่เดินทางเข้ามาแล้วหรือคนรุ่นใหม่ได้เริ่มต้นสร้างอารยธรรมยุคหินใหม่ขึ้น นอกจากคนกลุ่มข้างต้นแล้ว อีกกลุ่มหนึ่งได้แก่ชนชาวพื้นเมืองที่รู้จักกันในชื่อ ไอนู ผู้มีรูปร่างหน้าตาคล้ายชาวยุโรป เช่น ตามร่างกายมีขนดก หน้าแบน ตาสีฟ้า ผิวขาว ได้อพยพตามชนกลุ่มแรกเข้ามา ปัจจุบันยังคงมีให้เห็นโดยเฉพาะทางภาคเหนือในเกาะฮอกไกโด จากนั้นกลุ่มชนหลายเชื้อชาติจากทั่วทุกทิศ ไม่ว่าจะมาจากทางเหนือ ตะวันตก และใต้ของญี่ปุ่นได้เดินทางเข้ามาผสมผสานเชื้อชาติ วัฒนธรรม และสร้างวัฒนธรรมใหม่ขึ้นมาในที่สุด

มาในศตวรรษที่ 7 ก่อนคริสตกาล มีผู้นำเผ่าที่เก่งกล้าสามารถท่านหนึ่งอพยพมาจากเกาะคิวชูเข้าสู่ที่ราบยามาโต หรือยามาโต ตามบันทึกของจีน ได้รวบรวมเผ่าต่าง ๆ เข้าเป็นปึกแผ่น ตั้งตนขึ้นเป็นจักรพรรดิทรงพระนามว่า จิมมู เทนโน นับจากนั้นมา อิทธิพลของตระกูลยามาโตได้ขยายไปทั่วเกาะญี่ปุ่น รวมทั้งเกาหลี จนกระทั่งถึงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 9 อำนาจของจักรพรรดิเริ่มเสื่อมคลายลง สาเหตุมาจากความฟุ้งเฟ้อในราชสำนักกับความล่มหลงในวรรณคดีจีน ทำให้อำนาจค่อย ๆ โอนถ่ายไปสู่ขุนนางตระกูลฟูจิวาระ ญี่ปุ่นก้าวเข้าสู่ยุคศักดินา นับจากนั้นมา อำนาจขององค์จักรพรรดิตกต่ำลงไปอีกเมื่อเกิดการแย่งชิงอำนาจกันระหว่างพวกขุนนาง และเป็นเหตุให้ตระกูลมินาโมโตะก้าวขึ้นสู่อำนาจ ดึงเอาอำนาจทั้งหมดมาจากองค์จักรพรรดิ เหลือไว้แต่เพียงความเป็นประมุขในนาม จากนั้นสถาปนาระบบโชกุนขึ้นภายในประเทศปกครองแผ่นดินญี่ปุ่นต่อมา

นับจากศตวรรษที่ 16 โชกุนตระกูลโตกุกาวาขึ้นสู่อำนาจ นำความเจริญมาสู่ประเทศเป็นอย่างมาก บ้านเมืองเป็นปึกแผ่นและมีความสงบอย่างไม่เคยมีมาก่อน อย่างไรก็ดี ความเจริญ

ทางการค้าขายกับซีกโลกตะวันออก นำชาวต่างชาติเข้าสู่แผ่นดินญี่ปุ่นอีกครั้งหลังจากที่เคยถูกขับไล่ออกไปแล้วในกลางศตวรรษที่ 7 คราวนี้ญี่ปุ่นพ่ายแพ้ การพ่ายแพ้ได้นำความเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมากมาสู่แผ่นดินญี่ปุ่นอีกเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะทางการทหาร เศรษฐกิจ สังคม และการปกครอง

ญี่ปุ่นทดสอบความเจริญตามแบบอย่างตะวันตกด้วยการรุกรานเพื่อนบ้าน และได้กลายเป็นเอกลักษณ์ของญี่ปุ่นตั้งแต่บัดนั้นมา ญี่ปุ่นรุกรานเกาหลี ทำสงครามกับจีนและรัสเซีย ความยิ่งใหญ่ของญี่ปุ่นจบลงด้วยชัยชนะในสงครามโลกครั้งที่ 1 หลังจากนั้นความอึกเขิมที่เกิดจากชัยชนะแต่ละครั้งของกองทัพญี่ปุ่นทำให้ชาวญี่ปุ่นเกิดลัทธิคลั่งชาติ ส่งผลให้รัฐบาลพลเรือนตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของกองทัพ และโดยกองทัพ ต่อมาญี่ปุ่นรุกรานแมนจูเรีย ต่อมาจีน และประกาศเข้ากับฝ่ายเยอรมนีในสงครามโลกครั้งที่ 2 รุกรานเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การโจมตีอ่าวเพิร์ลของสหรัฐอเมริกาเป็นจุดจบของญี่ปุ่น เพราะจากนั้นไม่นานเมืองฮิโรชิมาและนางาซากิก็ถูกถล่มทำลายด้วยระเบิดปรมาณู ทำความเสียหายทั้งชีวิตและทรัพย์สินอย่างมากต่อชาวญี่ปุ่น

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ภายใต้การดูแลและรัฐธรรมนูญที่สหรัฐอเมริกากำหนดให้ ญี่ปุ่นพัฒนาตนเองจากประเทศผู้แพ้ในสงครามมาเป็นประเทศที่เจริญก้าวหน้า ไม่ว่าจะเป็นทางการเมือง สังคม และโดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจ ญี่ปุ่นเป็นชาติเอเชียชาติเดียวที่เป็นสมาชิกอยู่ในกลุ่มประเทศมหาอำนาจทางด้านเศรษฐกิจในปัจจุบัน

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2

ให้นักศึกษาวิเคราะห์ความล้มเหลวของราชสำนักจนทำให้เกิดระบบโชกุนขึ้นในปลายศตวรรษที่ 13

3. อารยธรรมความเจริญของญี่ปุ่นในด้านต่าง ๆ

การปกครอง

จากบันทึกของนักเดินทางชาวจีน รวมทั้งจากหลักฐานที่หลงเหลืออยู่ในเกาหลีในช่วงที่ตกเป็นเมืองขึ้นของญี่ปุ่นในระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 1-5 อีกทั้งจากหนังสือประวัติศาสตร์ที่สำคัญ 2 เล่มที่ญี่ปุ่นผลิตขึ้นมาในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 8 ได้กล่าวถึงระบบการปกครองของญี่ปุ่นว่า ซาววา เป็นชื่อที่ชาวจีนเรียกชาวญี่ปุ่นในขณะนั้น อาศัยอยู่ทั่วไปทางภาคใต้ของเกาะฮอนชู

โดยเฉพาะบนที่ราบยามาโต หรือยามาโต โดยอยู่รวมกันเป็นเผ่าทั้งหมดประมาณ 100 เผ่า ทั้งนี้ ยกเว้นทางภาคตะวันตกของเกาะฮอนชูที่เผ่าทั้งหลายตกอยู่ภายใต้การปกครองของราชินีองค์หนึ่ง ในแต่ละเผ่าจะประกอบด้วยบุคคลในสายเลือดเดียวกันหรือจากการแต่งงาน หัวหน้าเผ่าซึ่งได้แก่ ผู้อาวุโสของเผ่า อาจเป็นหญิงหรือชายก็ได้ จะเป็นผู้นำเผ่าทั้งในยามสงครามและปกติ อีกทั้งเป็นผู้นำทางศาสนาด้วย เมื่อใดที่ผู้นำตายลงแล้วขาดทายาทสืบทอดตำแหน่ง การคัดเลือกผู้นำคนใหม่จะเลือกจากทายาทของฝ่ายหญิงมากกว่าฝ่ายชาย

เมื่อ จิมมู เทนโน สถาปนาจักรวรรดิของพระองค์ขึ้นบนที่ราบยามาโต พระองค์ได้นำระบบการปกครองจากจีนเข้ามาใช้ โดยเรียกตำแหน่งของพระองค์ว่าจักรพรรดิซึ่งเปรียบได้กับฮ่องเต้ของจีน มีอำนาจเหนือเผ่าหรือตระกูลทั้งหลายผู้เป็นข้าราชการบริหารของพระองค์ ในราชสำนักประกอบด้วยสมาชิกตระกูลยามาโต ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งขุนนางชั้นสูง ในสภาแห่งรัฐหรือจะเรียกว่าคณะรัฐมนตรีก็ได้ ประกอบด้วยสมาชิก 2 ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งได้แก่ผู้ที่มีสายเลือดขององค์จักรพรรดิ ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งได้แก่หัวหน้าตระกูลที่มีอิทธิพลในสังคม มีหน้าที่ช่วยเหลือจักรพรรดิในการบริหารประเทศ รongลงมาได้แก่ผู้ว่าราชการจังหวัด และเจ้าหน้าที่ตำแหน่งรอง ๆ ลงมา

ญี่ปุ่นมีการเปลี่ยนแปลงทางการปกครองขนาดใหญ่ในกลางคริสต์ศตวรรษที่ 7 เมื่อมีความพยายามนำรูปแบบการปกครองของจีนในสมัยราชวงศ์ถังที่ถือว่าเป็นรูปแบบการปกครองที่เจริญสูงสุดของจีนมาใช้ แม้ว่าความพยายามนั้นจะล้มเหลวก็ตาม

ในการปฏิรูปไทก้า ซึ่งเป็นผลงานของเจ้าชายนากะ โนะ โอเยะ ได้ทำการปฏิรูประบบการปกครองของรัฐบาลส่วนกลางใหม่ โดยแบ่งออกเป็นกระทรวงทั้งหมด 8 กระทรวง อันได้แก่ กระทรวงพิธีกรรม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสงคราม กระทรวงยุติธรรม กระทรวงคลัง สำนักเลขาธิการ และสำนักพระราชวัง รongลงมาประกอบด้วยข้าราชการชั้นผู้น้อยลำดับต่าง ๆ ส่วนตำแหน่งองค์จักรพรรดิ เรียกตำแหน่งของพระองค์ว่า เทนโน หมายถึงผู้ถูกส่งลงมาจากสวรรค์ตามความเชื่อถือของชาวจีน ขณะเดียวกัน จักรพรรดิญี่ปุ่นยังคงถือว่าตนเป็นผู้สืบเชื้อสายมาจากสุริยเทวีตามความเชื่อเดิมอีกทางหนึ่งด้วย การปฏิรูปครั้งนี้ทำให้สตรีไม่มีสิทธิได้เป็นจักรพรรดิอีกต่อไป

แม้การปฏิรูปไทก้าจะไม่ประสบความสำเร็จมากเท่าที่ควร เพราะหลังจากการสิ้นพระชนม์ของเจ้าชาย นากะ โนะ โอเยะ โครงการทั้งหลายก็ล้มลง อย่างไรก็ตาม แม้การปฏิรูปจะล้มเหลว แต่การปฏิรูปได้ทำให้ญี่ปุ่นมีเมืองที่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบอย่างจีนเกิดขึ้น เช่น เมืองนารา และ เฮอิอัน เป็นต้น อิทธิพลของการปฏิรูปส่งผลต่อมาในคริสต์ศตวรรษที่ 8 รูปแบบการ

ปกครองของญี่ปุ่นจึงเป็นรูปร่างขึ้น

ที่เมืองนารา (ค.ศ. 710–784) อันเป็นเมืองหลวงแห่งแรกหลังจากย้ายมาจากที่ราบยามาโตะแล้ว นอกจากรูปแบบการปกครองของรัฐบาลส่วนกลางดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น ในส่วนภูมิภาคได้มีการจัดแบ่งหมู่เกาะออกเป็นเขต แต่ละเขตจะมีจังหวัดหรือเมือง แต่ละจังหวัดแบ่งออกเป็นอำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน ตามลำดับ โดยในแต่ละตำบลจะมีประมาณ 3 หมู่บ้าน และแต่ละหมู่บ้านจะมีประมาณ 5 ครอบครัวเป็นอย่างมาก

การปฏิรูปไทกา ยังเน้นการเข้าสู่ตำแหน่งของข้าราชการ โดยนำวิธีการสอบไล่มาใช้แต่ล้มเหลว การเข้าสู่ตำแหน่งในวงราชการจึงมักมาจากการสืบทอดตำแหน่งดั้งเดิม

รูปการปกครองของญี่ปุ่นมีการเปลี่ยนแปลงอีกครั้งหนึ่งแม้จะไม่ใช่เป็นการถอนรากถอนโคนก็ตาม ในคริสต์ศตวรรษที่ 9 เมื่อจักรพรรดิซึ่งทรงพระเยาว์ไม่อาจปกครองได้ด้วยพระองค์เอง หัวหน้าตระกูลฟูจิวาระเข้าดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน เรียกตำแหน่งของตนว่า เลสโซ หรือผู้สำเร็จราชการแผ่นดินของจักรพรรดิที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ และได้กลายเป็นประเพณีที่หัวหน้าตระกูลฟูจิวาระจะเข้าดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน แม้ในยามที่องค์จักรพรรดิจะบรรลุนิติภาวะแล้วก็ตาม ผู้สำเร็จราชการแผ่นดินของจักรพรรดิที่บรรลุนิติภาวะแล้วเรียก แคมปากุ

แม้ตระกูลฟูจิวาระเป็นตระกูลที่มีอำนาจมากก็ตาม แต่ไม่เคยคิดแย่งราชบัลลังก์และสถาปนาตนเองขึ้นเป็นองค์จักรพรรดิ ยังคงบริหารประเทศโดยผ่านทางองค์จักรพรรดิอยู่อย่างไรก็ตาม ความคิดดังกล่าวไม่ใช่เป็นความคิดของผู้นำตระกูลมินาโมโตะ เมื่อมีชัยเหนือตระกูลไทรานปลายคริสต์ศตวรรษที่ 12 ได้จัดรูปการปกครองใหม่ โดยยอมรับโดยเปิดเผยถึงบทบาทอันสำคัญของขุนนางนักรบผู้ครอบครองที่ดินเป็นหลัก และเพื่อหลีกเลี่ยงการช่วงชิงอำนาจ หัวหน้าตระกูลมินาโมโตะจึงเข้าครอบครองตำแหน่งผู้นำทางทหารซึ่งเรียกว่าโชกุนบริหารราชการแทนองค์จักรพรรดิสืบต่อมาอีก 600 กว่าปี เกิดรัฐบาลซ้อนรัฐบาลหรือรัฐบาลคู่ขึ้นมา รัฐบาลพลเรือนเดิมหามีอำนาจใดไม่ มีหน้าที่เป็นเพียงเครื่องประดับ ส่วนรัฐบาลภายใต้การนำของโชกุนมีชื่อเรียกว่า รัฐบาลบากูฟู หรือรัฐบาลเดินเท้า คือรัฐบาลที่มีอำนาจแท้จริงควบคุมบังคับบัญชาบรรดาขุนศึกผู้มีอำนาจและครอบครองที่ดินส่วนใหญ่ของประเทศ การตั้งตำแหน่งโชกุนนั้นถือเป็นการก้าวเข้าสู่รูปการปกครองที่เรียกว่าระบอบศักดินา

การปกครองในระบอบโชกุนเจริญสูงสุดในสมัยโตกุกาวา ในสมัยนี้รัฐบาลพลเรือนภายใต้การบังคับบัญชาขององค์จักรพรรดิที่กรุงเกียวโต ยังคงเป็นเพียงสัญลักษณ์ของชาติ

ส่วนรัฐบาลโซกุนซึ่งเป็นศูนย์กลางการปกครองประเทศที่แท้จริงอยู่ที่ปราสาทของโซกุนที่เมืองเอโดะ หรือโตเกียวในปัจจุบัน ส่วนการบริหารแคว้นหรือที่เรียกว่าอันกระทำโดยผ่านสภาขุนนางของแคว้นนั้น ๆ อีกต่อหนึ่ง

แคว้นหรืออันที่มีอยู่ทั้งหมดประมาณ 300 แห่ง เพื่อความปลอดภัยของตระกูล โซกุนได้แบ่งประเภทของเจ้าผู้ครองแคว้นออกเป็น 3 ประเภทด้วยกัน ประเภทที่ 1 ได้แก่ ชิมบัน ชิมบันคือขุนศึกที่มีความใกล้ชิดทางสายเลือดกับตระกูลโตกุกาวา จะได้รับมอบหมายแคว้นให้ไปครองบริเวณรอบเมืองเอโดะ ประเภทที่ 2 ได้แก่ ฟุโด เป็นขุนศึกที่เข้าร่วมกับตระกูลโตกุกาวาก่อนปี ค.ศ. 1603 ซึ่งเป็นปีที่ขึ้นดำรงตำแหน่งโซกุน จะได้รับมอบที่ดินให้ต่อจากที่ดินของพวกชิมบัน ส่วนประเภทที่ 3 ได้แก่ โดซามา เป็นขุนศึกที่เข้าร่วมกับตระกูลโตกุกาวา หลังการขึ้นมามีอำนาจบนแผ่นดินญี่ปุ่นแล้ว หรือขุนศึกที่ยังไม่แน่ใจว่าจะจงรักภักดีต่อตระกูลโตกุกาวา ที่ดินที่ได้รับมอบไปจะอยู่บริเวณถัดไปจากพวกฟุโดอีกต่อหนึ่ง ลักษณะดังกล่าวทำให้รัฐบาลโซกุนสามารถแผ่ขยายอิทธิพลของรัฐบาลกลางได้ลึกเข้าไปยังแคว้นต่าง ๆ อีกทั้งสร้างความเป็นปึกแผ่นให้แก่ตระกูลได้อีกเป็นเวลานานอย่างไม่เคยมีมาก่อนในประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นในสมัยศักดินา

ระบอบโซกุนเสื่อมไปในกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 เหตุผลประการหนึ่งเกิดมาจากความสงบเรียบร้อยที่ตระกูลโตกุกาวาสั่งขึ้นมา ความสงบเรียบร้อยมีผลต่อความเจริญโดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจและการศึกษา ส่งผลให้ชาวญี่ปุ่นมีการค้นคว้าอย่างจริงจังในระบอบการปกครองและมองเห็นว่าระบอบโซกุนเป็นสิ่งที่ผิด รวมทั้งการถูกเปิดประเทศในช่วงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 โดยชาวตะวันตก โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา ทำให้ชาวญี่ปุ่นเกลียดชังระบอบโซกุนมากยิ่งขึ้น และเห็นว่าระบอบนี้เป็นระบอบที่ไม่เหมาะสมกับประเทศอีกต่อไป จึงรวมตัวกันต่อต้าน และในที่สุดในกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 ก็สามารถขจัดระบอบนี้ให้ออกไปจากระบอบการปกครองของญี่ปุ่นได้

เศรษฐกิจ

ญี่ปุ่นในปัจจุบันที่มักถูกเรียกว่าเป็น “สัตว์เศรษฐกิจ” มีความแตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับญี่ปุ่นในอดีตเป็นอย่างมาก ไม่มีการค้าขาย ไม่มีเงินตราเพื่อใช้เป็นสื่อในการค้าขาย แม้รัฐบาลจะผลิตเหรียญทองแดงขึ้นมาใช้ในปี ค.ศ. 708 แต่ประชาชนก็ยังนิยมการแลกเปลี่ยนสินค้ากันโดยตรงมากกว่า ความเจริญทางด้านเศรษฐกิจต่อมาเริ่มเด่นชัดขึ้นก็ต่อเมื่อเวลาผ่านไปเป็นเวลาอีกหลายร้อยปี

เศรษฐกิจของญี่ปุ่นโดยเฉพาะในปลายยุคหินเก่าและเริ่มต้นยุคหินใหม่เป็นต้นมา ชาวญี่ปุ่นประกอบอาชีพและมีชีวิตอยู่ด้วยการล่าสัตว์และการเพาะปลูก มาในสมัยที่ตระกูลยามาโตะมีอำนาจเหนือแผ่นดินญี่ปุ่นทั้งหมด ในสมัยนี้เริ่มมีการค้าขายทั้งในและภายนอกประเทศ สินค้าที่สำคัญได้แก่ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากทะเล เช่น เนื้อปลา ไช้หมัก สาหร่ายทะเล เป็นต้น การค้าขายทำให้เกิดมีช่างฝีมือขึ้น ช่างฝีมือเหล่านี้มักจะรวมตัวเข้าด้วยกันเป็นสมาคมโดยยึดความสัมพันธ์ทางสายเลือดเป็นหลัก นอกจากนี้ยังมีการสืบทอดตำแหน่งจากบิดาไปสู่บุตรด้วย นอกจากนี้จะผูกพันกันตามสายเลือดแล้ว สมาคมเหล่านี้ยังต้องขึ้นโดยตรงต่อตระกูลใดตระกูลหนึ่งโดยเฉพาะด้วย

มาในคริสต์ศตวรรษที่ 7 ได้มีผู้พยายามทำการปฏิรูประบบเศรษฐกิจของประเทศให้พัฒนาเท่าเทียมกับเพื่อนบ้าน ในแผนการปฏิรูปไทกกา นอกจากมีจุดประสงค์ทางด้านการปกครองแล้ว เจ้าชายนากะ โนะ โอเอะ ได้นำแนวทางการปฏิรูปเศรษฐกิจของประเทศจีนเข้ามาใช้ โดยการประกาศโอนที่ดินของนายทุนและตระกูลผู้มีอิทธิพลเข้ามาเป็นของรัฐ และทำการแจกจ่ายให้แก่ชาวไร่ชาวนาเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ และต้องคืนให้แก่รัฐเมื่อไม่สามารถใช้แรงงานบนที่ดินนั้นไม่ว่าด้วยเหตุใดก็ตาม แผนการปฏิรูปของเจ้าชายนากะล้มเหลว เพราะถูกขัดขวางจากผู้เสียประโยชน์และไม่เข้าใจในความจำเป็นของการใช้สอยที่ดิน และถูกยกเลิกเมื่อพระองค์สิ้นพระชนม์ในเวลาต่อมา จะใช้ได้ผลก็แต่เฉพาะที่ดินในส่วนที่เป็นของราชสำนักหรือที่ดินที่ไม่มีใครเป็นเจ้าของเท่านั้น ในส่วนความล้มเหลว นอกจากแผนการปฏิรูปไทกกาจะยกเลิกไปแล้ว การปฏิรูปไทกายังช่วยส่งเสริมให้ขุนนางในท้องถิ่นที่ห่างไกลจับจองที่ดินมากขึ้น สร้างความเดือดร้อนให้แก่ชาวไร่ชาวนา ราชสำนักเองก็เก็บภาษีไม่ได้ ส่งผลให้ญี่ปุ่นก้าวเข้าสู่เศรษฐกิจแบบศักดินาไปจนกระทั่งกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19

เมื่อรัฐบาลกลางอ่อนแอซึ่งเกิดจากความล้มเหลวในการจัดเก็บภาษีและค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้น รัฐบาลส่วนท้องถิ่นเข้มแข็งตามลำดับ ในที่สุดก็ได้รับมอบหมายให้ติดต่ออารุและเป็นผู้ดูแลท้องถิ่นที่ห่างไกลแทนองค์จักรพรรดิ จากนั้นก็ใช้อำนาจที่มีเข้าครอบครองรัฐบาลกลางใช้อำนาจบริหารแทนองค์จักรพรรดิ

ญี่ปุ่นในสมัยศักดินายุคแรก หรือประมาณปี ค.ศ. 858—1600 แม้การเมืองจะไม่มั่นคง ประชาชนไม่มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน แต่ทางด้านเศรษฐกิจมิได้หยุดนิ่งไปด้วย นอกจากการเกษตร มีการค้าขายเกิดขึ้น การค้าขายกับต่างประเทศ โดยเฉพาะจีนที่มีมาในอดีต และอิทธิพลจากจีน ได้ช่วยเสริมให้กิจการค้าต่างประเทศเพิ่มขึ้นอย่างมากนับตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 12 เป็นต้นมา มีการใช้เงินเป็นสื่อแลกเปลี่ยนแทนข้าวหรือผ้า พอมายังใน

คริสต์ศตวรรษที่ 15 ญี่ปุ่นไม่ได้ขายแต่เฉพาะวัตถุพิเศษ เช่น ไม้แผ่น ทองคำ หรือไข่มุกเท่านั้น หากแต่ยังขายสินค้าหัตถกรรม เช่น พัดจากญี่ปุ่นที่มีผู้ต้องการอย่างมากในจีน อีกทั้งดาบที่ทำจากเหล็กกล้าเป็นรูปโค้งก็เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปในตะวันออกกลาง ว่ามีคุณภาพดีกว่าดาบของชาติอื่น ในสมัยนี้อาชีพพ่อค้าไม่เป็นที่รังเกียจเหมือนกับสมัยก่อน ๆ ทั้งนี้เห็นได้จากมีผู้อาชีพอื่น ๆ เช่น ขุนนาง ซามูไร พระ หรือแม่แต่องค์โชกุนเองก็มาทำการค้าขาย ในสมัยนี้บรรดาพ่อค้ามีการจัดตั้งสมาคมเพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ของตนด้วย

ในสมัยโตกุกาวา แม่ญี่ปุ่นจะปิดประเทศและเลิกทำการค้าขายกับต่างชาติ แต่ญี่ปุ่นยังคงทำการค้าต่างประเทศได้เหมือนเช่นเคย ทั้งนี้โดยการผ่านพ่อค้าดังกล่าวคือจีนและดัตช์ที่ญี่ปุ่นยังคงอนุญาตให้เข้ามาทำการขนถ่ายสินค้าได้แม้เพียงน้อยครั้งก็ตาม เมื่อประกอบกับความสงบเรียบร้อยของสังคมอันเกิดมาจากมาตรการทางสังคม เช่น ระบบชั้นกิน โโกไต และการทหารของโตกุกาวาทำให้การค้าขายเจริญเติบโตอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน ชนชั้นพ่อค้าซึ่งถือว่าเป็นชนชั้นที่ต่ำที่สุดในสังคมกลับกลายเป็นชนชั้นที่เป็นสิ่งจำเป็นต่อเศรษฐกิจของประเทศตามเมืองใหญ่ เช่น เอโดะ โอซากา และเกียวโต ซึ่งกลายเป็นที่พักอาศัยของบรรดาเศรษฐีทั้งหลาย ที่ต่างก็สร้างบรรยากาศของความสุขสำราญ ตลอดจนศูนย์กลางความเจริญทางด้านศิลปะการละคร วรรณคดี และการบันเทิงเรีงรมย์ทั้งหลาย

ความเติบโตของอาชีพพ่อค้า ทำให้โชกุนอนุญาตให้มีการจัดตั้งสมาคมพ่อค้าอาชีพขึ้นในปี ค.ศ. 1812 มีการกำหนดกฎเกณฑ์ของการผลิต การขาย รวมทั้งการฝึกงานสำหรับงานที่ต้องใช้ฝีมือเฉพาะ เช่น เครื่องเคลือบ ผ้าไหม เครื่องเหล็ก เสื้อ น้ำมันพืช กระดาษ เทียน และเหล้า สมาคมพ่อค้าอาชีพมีอำนาจในการผูกขาดสินค้า แต่ต้องจ่ายภาษีให้แก่รัฐบาล และสามารถสืบทอดตำแหน่งกันได้ ผลของความเติบโตทางด้านเศรษฐกิจอีกประการหนึ่งก็คือ การเกิดโรงงานน้อยใหญ่และการเข้าสู่ตลาดแรงงานในภาคอุตสาหกรรม เช่น โรงงานทอผ้า และเหมืองแร่ เป็นต้น รวมทั้งถนนหนทางเพื่อใช้เป็นเส้นทางคมนาคมขนส่งสินค้าไปสู่ตลาด

ความเจริญทางด้านเศรษฐกิจทำให้พ่อค้าเปลี่ยนสภาพมาเป็นเจ้าหนี้ชนชั้นปกครองที่มีความยากจนลง เพราะผู้ปกครองมีแต่ค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น แต่รายได้คงที่ พ่อค้าที่ร่ำรวยก็ร่ำรวยขึ้น กลายเป็นนายทุนใหญ่ผูกขาดของประเทศ เช่น ตระกูลมิตซูฮิ ตระกูลสุมิตโมะ เป็นต้น

นอกจากการค้าขายที่นำรายได้มาสู่ประเทศและก่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจดังที่กล่าวแล้ว รัฐบาลโชกุนที่เมืองเอโดะยังทำการปฏิรูปที่ดินและเปิดป่าเพื่อการเพาะปลูกพร้อมกับให้ความรู้ทางการผลิต สนับสนุนทางด้านเครื่องมือและการจัดหาปุ๋ยให้ ทำให้รัฐบาลจัดเก็บภาษีเพิ่มขึ้นมาชดเชยกับรายจ่ายที่สูงขึ้น อย่างไรก็ตามก็ดี ความชำนาญที่ต่างกัน ความ

อุดมสมบูรณ์ของที่นาทำให้ชาวไร่ชาวนาบางคนประสบความสำเร็จ บางคนล้มเหลว นำไปสู่การเริ่มต้นของระบบการว่าจ้างแรงงาน อันเป็นรากฐานของเศรษฐกิจแบบนายทุนต่อไป

กลางคริสต์ศตวรรษที่ 18 – กลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 เศรษฐกิจของประเทศที่เคยเจริญรุ่งเรืองอย่างมากในช่วงแรกของโตกูวาเริ่มประสบกับภาวะตกต่ำ ปัญหาเกิดมาจากปัญหาการคลัง รัฐบาลมีรายจ่ายสูงขึ้น เพราะต้องเลี้ยงดูชาวมุไรที่ขาดรายได้ในขณะเดียวกับที่ภาวะค่าครองชีพสูงขึ้น รัฐบาลพยายามแก้ไขด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น บังคับตั้งกองทุนนำเงินจากพ่อค้ามาช่วยค่าขนส่งเสริมการค้าขาย แต่ก็ไม่อาจแก้ไขได้ เกิดภาวะยากจนโดยทั่วไปและนำความเสื่อมมาแกไขกุนตระกูลโตกูวาในที่สุด อย่างไรก็ดี พ่อค้าก็ยังคงเป็นชนชั้นที่โดดเด่น เช่นเดิม และเป็นผู้นำในการสร้างวัฒนธรรมอย่างใหม่ให้แก่ญี่ปุ่นในสมัยต่อมา

สังคม

จากบันทึกของพ่อค้าชาวจีนที่เดินทางเข้าไปในแผ่นดินญี่ปุ่นในคริสต์ศตวรรษที่ 3 กล่าวถึงลักษณะสังคมของญี่ปุ่นไว้ว่า ชาววารวมตัวกันอย่างหนาแน่นเป็นกลุ่มหรือที่เราเรียกว่าเผ่า ในแต่ละเผ่าสมาชิกทุกคนจะมีความสัมพันธ์กันทางสายเลือด หรือความสัมพันธ์กันทางวงศ์ตระกูล หรือจากการแต่งงาน ผู้มีอาวุโสที่สุดจะทำหน้าที่หัวหน้าเผ่าซึ่งอาจเป็นหญิงหรือชายก็ได้ ดังที่ได้เคยกล่าวมาแล้ว สังคมแบบนี้รู้จักกันในชื่อสังคมอุจิ

หัวหน้าเผ่านอกจากเป็นผู้นำในยามสงครามแล้วยังมีตำแหน่งเป็นผู้นำทางศาสนาอีกด้วย ในแต่ละเผ่าจะมีเทพเจ้าแตกต่างกัน แต่เทพเจ้าสูงสุดได้แก่เทพแห่งดวงอาทิตย์ ซึ่งเป็นผู้ให้กำเนิดชาวญี่ปุ่นทั้งหมด สังคมนี้แม้จะให้เกียรติแก่สตรี แต่การที่ชายมีภรรยาหลายคนกลับเป็นเรื่องธรรมดา เครื่องแต่งกายของคนญี่ปุ่นในสมัยนี้ยังไม่พัฒนานัก ส่วนใหญ่ห่อหุ้มร่างกายด้วยเสื้อผ้าที่ทำมาจากเชือกบอหรือเปลือกไม้ ส่วนที่อยู่อาศัยก็ยังคงใช้ของเดิมคือนิยมขุดลึกลงไปใต้ดินเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า หรือรูปทรงกลม บางแห่งอาจปูด้วยหิน ส่วนหลังคามุงด้วยเปลือกไม้ คนในสังคมอุจิไม่มีตัวหนังสือ แต่ใช้เสียงเป็นเครื่องมือในการสื่อสารกัน สังคมนี้เป็นสังคมเกษตรกรรม และมีการค้าขายบ้างแต่เน้นการแลกเปลี่ยนมากกว่าการค้าเพื่อหวังกำไร การสืบทอดตำแหน่งกันทั้งทางด้านกรปกครองและอาชีพช่างฝีมือ จึงทำให้มีผู้กล่าวว่าสังคมอุจิเป็นสังคมที่มีชนชั้น และพวกช่างฝีมือก็คือชนชั้นทาสนั่นเอง

มาในสมัยศักดินา การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองทำให้เกิดมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมไปด้วย ญี่ปุ่นแบ่งชนชั้นของคนออกเป็น 4 ชั้นตามแนวคิดของขงจื้อที่ญี่ปุ่นพัฒนามาจากจีน อันได้แก่ ชนชั้นปกครอง ชนชั้นชาวไร่ชาวนา ชนชั้นช่างฝีมือ และชนชั้น

พ่อค้า แต่ละชนชั้นมีวิถีชีวิตที่แตกต่างกันไปและไม่ก้าวร้าวกัน ชนชั้นที่สูงและสำคัญที่สุด ได้แก่ ชนชั้นนักปกครอง ซึ่งรวมทั้งนักรบหรือพวกขามูไรไว้ด้วย คนกลุ่มนี้ในยามปกติสุขจะมีหน้าที่ช่วยโชกุนในการบริหารประเทศ ในยามสงครามจะเป็นผู้นำทัพ ตำแหน่งของคนกลุ่มนี้เป็นตำแหน่งที่ตกทอดกันจากบิดาสู่บุตรเช่นเดียวกับชนชั้นอื่น ๆ ซึ่งแตกต่างจากตำแหน่งนักปกครองจีนที่ได้มาจากการสอบไล่ แต่บางครั้งก็มาจากการซื้อขายตำแหน่งกันในยามที่รัฐบาลต้องการรายได้เพิ่มเติม

นอกเหนือจากหน้าที่ในสังคมที่กำหนดตามตำแหน่งหน้าที่และอาชีพแล้ว ในสมัยศักดินา การดำเนินชีวิตของพวกขามูไรถูกกำหนดโดยกฎเกณฑ์ที่แตกต่างออกไปอีก ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ที่อยู่ในอาชีพขามูไรเป็นอาชีพที่มีเกียรติและได้รับการยอมรับจากสังคมกว่าอาชีพอื่น ๆ แนวทางนี้รู้จักในชื่อลัทธิบูชิโด หรือวิถีทางของนักรบ ได้มาจากคำสั่งสอนของลัทธิขงจื้อ อันได้แก่ความกล้าหาญ ความมีระเบียบวินัย ความจงรักภักดี ความกตัญญูต่อบุพการี และความอ่อนน้อมโดยเฉพาะกับสตรี เสียสละความสุขส่วนตัว รักษาผลประโยชน์ของส่วนรวมและมีชีวิตอย่างสำรวมและสมถะ

ในสมัยโตกุกาวา นอกเหนือจากการจัดแบ่งชนชั้นในสังคมตามที่กล่าวข้างต้นแล้ว โชกุนโตกุกาวายังได้จัดแบ่งชนชั้นของขุนนางออกอีกเป็น 3 ประเภทด้วยกัน อันได้แก่ขุนนางที่มีเชื้อสายตระกูลโตกุกาวา ขุนนางที่เข้าสวามิภักดิ์ต่อตระกูลโตกุกาวาก่อนปี ค.ศ. 1603 และขุนนางที่เข้าสวามิภักดิ์ภายหลังปี ค.ศ. 1603 รวมทั้งขุนนางที่ยังเป็นศัตรูหรือไม่แน่ใจว่ามีความจงรักภักดีหรือไม่ ดังที่ได้กล่าวไปแล้วเช่นกันในตอนที่ว่าด้วยความเจริญทางด้านกรปกครองพร้อม ๆ กับการจัดแบ่งชนชั้นขุนนาง โชกุนโตกุกาวายังได้นำระเบียบวิธีการทางสังคมเข้ามาใช้เพื่อควบคุมดูแลขุนนางเหล่านั้นมิให้ก่อเหตุร้าย ซึ่งก็ใช้ได้ผลและทำให้โชกุนโตกุกาวาปกครองญี่ปุ่นได้นานถึงเกือบ 300 ปี มาตรการที่ว่าก็คือ วิธีการควบคุมสังคมชั้นกิน โโกได ซึ่งมีหลักการสำคัญดังนี้ ทุกปีให้ขุนนางท่องถิ่นเดินทางมาเมืองหลวงที่เมืองเอโดะเพื่อเป็นการแสดงความจงรักภักดี ก่อนกลับต้องทิ้งญาติพี่น้องไว้ที่เมืองหลวงเป็นตัวแทน เมื่อรวมกับการตรวจตราการใช้เล่ห์เพทุบาย ทำให้ขุนนางไม่กล้ากระทำการอันเป็นปฏิปักษ์ต่อโชกุน

วัฒนธรรม ญี่ปุ่นสร้างสรรค์ความเจริญในรูปของวัฒนธรรมเครื่องปั้นดินเผาตั้งแต่ในระยะแรก ๆ ของยุคหินใหม่ นั่นคือ จากประมาณ 3,000 ปีก่อนคริสตกาลเป็นต้นมา เรียกวัฒนธรรมโจมอน หรือที่เรียกกันอีกชื่อหนึ่งว่าวัฒนธรรมเครื่องปั้นดินเผาลายเชือก ขุดพบทั่วไปในญี่ปุ่นและเกาะริวกิว โดยเฉพาะทางภาคตะวันออกและภาคเหนือ ลักษณะของวัฒนธรรมชนิดนี้เป็นภาชนะเครื่องใช้สอยภายในครัวเรือน แต่ที่เด่นคือรอบ ๆ ภาชนะแต่ละชิ้นจะมีลวดลาย

คล้ายรอยเชือกประทับลงบนภาชนะก่อนที่จะนำเข้าเตาเผา เกิดเป็นรอยเชือกขึ้นมา เป็นลวดลายตามธรรมชาติที่สวยงาม พอมาถึงประมาณ 300 ปีก่อนคริสตกาล ปรากฏมีเครื่องปั้นดินเผาชนิดใหม่เกิดขึ้น เรียกว่าวัฒนธรรมยาโยอิ พบมากทางภาคตะวันตกของเกาะคิวชู ลักษณะของเครื่องปั้นดินเผาชนิดนี้พัฒนามากว่าเครื่องปั้นดินเผาโจมอน กล่าวคือมีความพิถีพิถันในการปั้นมากกว่า เครื่องมือก็ใช้แทนหมუნแทนการใช้มือมนุษย์ และไม่มีการวาดภาพใด ๆ เช่นวัฒนธรรมโจมอน ในสมัยนี้ นอกจากเครื่องปั้นดินเผาแล้ว โลหะที่แพร่หลายเข้ามาจากจีนทำให้มีการนำโลหะเหล่านั้นมาใช้แทนดินเผาด้วย ระฆังทองสัมฤทธิ์ที่มีชื่อว่าโดตากุ แม้จะใช้ตีไม่ได้ เพราะรอบวงกลมมีขนาดเล็กมากแต่เป็นระฆังที่สวยงามมากชนิดหนึ่ง มีความสูงถึง 5 ฟุต และรอบ ๆ ผิวระฆังมีการวาดลวดลายแบบเรขาคณิต รวมทั้งภาพที่พบเห็นในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ยังมีการนำเหล็กเข้ามาใช้ เช่น ในการผลิตอาวุธดาบ หอก และกระบอกไฟ เป็นต้น

เครื่องปั้นดินเผายาโยอิ เจริญสูงสุดถึงประมาณปี ค.ศ. 300 จากนั้นต่อมาถึงประมาณปี ค.ศ. 600 ญี่ปุ่นก้าวเข้าสู่ยุควัฒนธรรมทุมูลิ หรือวัฒนธรรมหลุมฝังศพ ส่วนชาวญี่ปุ่นเรียกว่าวัฒนธรรมโคพัน ที่มีชื่อเรียกว่าวัฒนธรรมหลุมฝังศพก็เพราะมีผู้นิยมสร้างหลุมฝังศพขนาดใหญ่รวมทั้งในสมัยต่อ ๆ มาที่มีการนำหินก้อนใหญ่ ๆ มาประดับประดาหลุมฝังศพของตนมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรมนี้เชื่อว่าได้รับอิทธิพลมาจากเกาหลี แต่ไม่ได้เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวญี่ปุ่นโดยส่วนรวม เพราะวัฒนธรรมทุมูลิเป็นที่นิยมกันในหมู่ชนชั้นปกครองเท่านั้น

วัฒนธรรมนี้เริ่มเกิดขึ้นทางภาคเหนือของเกาะคิวชู ซึ่งอยู่ใกล้กับเกาหลีมากที่สุด จากนั้นได้ขยายตัวสู่ภาคเหนือเข้าไปในที่ราบยามาโตและทั่วญี่ปุ่น หลุมฝังศพที่เด่นมากและที่ควรกล่าวถึงก็คือ หลุมฝังพระศพของจักรพรรดินินโทกุ กว้างประมาณ 1,500 ฟุต และสูงประมาณ 120 ฟุต รูปร่างของหลุมมีลักษณะแตกต่างกันไป เช่น ทรงกลม ทรงจัตุรัส แต่ที่นิยมกันมาก ๆ ก็คือรูปทรงรูปกุญแจ วัฒนธรรมทุมูลิมีอิทธิพลต่อมาจนกระทั่งถึงคริสต์ศตวรรษที่ 7 เมื่อศาสนาพุทธแพร่ขยายเข้ามา จึงได้เสื่อมความนิยมไป

นอกจากขนาดของหลุมฝังศพจะมีขนาดใหญ่ดังกล่าวแล้ว ในแต่ละหลุมฝังศพยังพบรูปปั้นชนิดต่าง ๆ ซึ่งชาวญี่ปุ่นเรียกว่า ตัวฮานิวา ซึ่งเป็นทั้งรูปร่างของมนุษย์ สัตว์ และที่อยู่อาศัย เรียงรายล้อมรอบร่างของผู้ตายอีกเป็นจำนวนมาก ปรากฏการณ์เช่นว่านี้แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของเกาหลีที่มีอย่างต่อเนื่องต่อชาวญี่ปุ่น และทำให้เราเข้าใจได้ว่าชนชั้นปกครองเป็นนักรบที่มีความชำนาญในการขี่ม้า สวมเสื้อเกราะและหมวกเหล็ก ถืออาวุธที่ทำด้วยเหล็ก ร่างกายประดับประดาด้วยหินมีค่ารูปโค้งชนิดต่าง ๆ เรียกมากาตามา ซึ่งคล้าย ๆ กับหินที่ใช้ประดับ

มงกุฏของกษัตริย์เกาหลี ส่วนม้าที่ใช้ในการออกศึกจะถูกปกคลุมด้วยแผ่นโลหะเช่นเดียวกัน

ทางด้านความเชื่อถือ ก่อนที่ลัทธิความเชื่อของจีนและอินเดียจะเข้ามาแพร่หลายและเป็นที่นิยมกันในประเทศญี่ปุ่น ชาวญี่ปุ่นมีการนับถือเทพเจ้าอยู่แล้ว อันได้แก่เทพเจ้าที่มีอยู่ในธรรมชาติและภูตผีปีศาจตามแบบอย่างของสังคมที่เป็นเกษตรกรรมทั้งหลาย เช่น แม่น้ำ ภูเขา และรวมทั้งบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว โดยมีหัวหน้าครอบครัวหรือหัวหน้าเผ่าเป็นผู้ประกอบพิธีกรรม เมื่อดินแดนที่แตกแยกถูกรวมเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวภายใต้การปกครองของตระกูลยามาโตะ ลัทธิความเชื่อของเผ่าต่าง ๆ รวมทั้งนิยายว่าด้วยการกำเนิดญี่ปุ่นก็ถูกหล่อหลอมเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยมีเทพเจ้าสูงสุดคือ สุริยเทวี หรือพระนางอะมาเตราสึ ซึ่งต่อมารู้จักกันในชื่อว่า ลัทธิชินโต หรือวิถีทางของเทพเจ้า และได้กลายเป็นศาสนาของชุมชนโดยมีศาลเจ้าประจำบ้าน เทพผู้พิทักษ์ท้องถิ่น บรรดาวีรบุรุษและผู้นำชุมชนได้รับการกราบไหว้บูชาดู เทพเจ้าจากนั้นมา ลัทธิชินโตรุ่งเรืองอย่างมากในสมัยโชกุนโตกุกาวาตอเนปลัยและในสมัยเมจิ แต่หลังจากพ่ายแพ้ในสงครามโลกครั้งที่ 2 แล้ว ลัทธิชินโตหมดความสำคัญไป โดยเฉพาะในทางการเมือง ยกเว้นในเรื่องพิธีกรรมและการดำเนินชีวิตโดยทั่ว ๆ ไปของชาวญี่ปุ่น

นอกจากลัทธิดั้งเดิมของชาวญี่ปุ่นแล้ว ชาวญี่ปุ่นส่วนหนึ่งยังรับนับถือศาสนาพุทธที่แพร่เข้ามาจากอินเดียอีกศาสนาหนึ่งด้วย ผู้นำคำสั่งสอนของศาสนาพุทธเข้าไปในญี่ปุ่นได้แก่พ่อค้าชาวเกาหลี ต่อจากเกาหลีก็มีพ่อค้านักเดินทางชาวจีน และรวมทั้งชาวอินเดียเอง ในระยะแรกชาวญี่ปุ่นไม่ค่อยจะสนใจในศาสนาพุทธที่มาจากจีนมากนัก เป็นเพราะการเป็นศาสนาของชาวต่างชาติประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งเป็นเพราะหลักปรัชญาลึกลับซึ่งเกินกว่าที่ชาวญี่ปุ่นจะเข้าใจได้ แต่นับจากมีการมอบพระพุทธรูปจากผู้ปกครองเกาหลีให้แก่ผู้ปกครองยามาโตะ ในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 6 ศาสนาพุทธเริ่มมีผู้กล่าวถึง และในที่สุดด้วยความเลื่อมใสส่วนตัวของเสนาบดีผู้หนึ่ง แม้จะถูกขัดขวางจากผู้มีอำนาจอื่น ๆ แต่ด้วยอิทธิพลและความใกล้ชิดกับราชสำนักเสนาบดีโชนะได้รับอนุญาตให้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาได้ แต่เมื่อความขัดแย้งทวีความรุนแรงระหว่างผู้ที่ต่อต้านกับผู้ที่สนับสนุน สงครามเกิดขึ้นในปี ค.ศ. 585 โดยฝ่ายสนับสนุนเป็นฝ่ายมีชัย จากนั้นศาสนาพุทธก็สามารถวางรากฐานภายในประเทศ เริ่มต้นด้วยทางราชสำนัก ยอมรับเป็นองค์อุปถัมภ์ และอีก 2 ปีต่อมา จักรพรรดิพระองค์หนึ่งก่อนจะสิ้นพระชนม์ได้ทรงผนวชเป็นพระภิกษุด้วยรูปหนึ่ง และก็จะลงด้วยการยอมรับของชาวญี่ปุ่นโดยทั่ว ๆ ไป โดยที่ไม่ได้ละทิ้งความเชื่อดั้งเดิมไป เจ้าชายโซโทกุเป็นอีกพระองค์หนึ่งที่เลื่อมใสในหลักปรัชญาของพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก นอกจากศาสนาที่เข้าไปแล้ว ยังได้นำความเจริญอื่น ๆ เข้าไปอีก เช่น ทางด้านศิลปะ สถาปัตยกรรม และวรรณคดี ที่เน้นในเรื่องของศาสนา เช่น การหล่อ

พระพุทธรูป การสร้างวัดวาอาราม และห้องสมุดที่รวบรวมเอกสารคำสั่งสอนของศาสนา เป็นต้น รวมทั้งการแพร่วัฒนธรรมของจีนเข้าสู่ญี่ปุ่น โดยเฉพาะในเรื่องความสมัครสมานสามัคคี การให้เกียรติแก่ผู้สูงอายุ ความจงรักภักดี ความซื่อสัตย์และกตัญญูทวนเทีตามแบบอย่างจีน

อย่างไรก็ดี ศาสนาพุทธที่เข้าไปในญี่ปุ่นเป็นศาสนาที่มีการดัดแปลงแปรเปลี่ยนสภาพไปจากคำสั่งสอนดั้งเดิมของพระพุทธเจ้า ทั้งนี้เป็นเพราะเมื่อเดินทางมาและผ่านดินแดนต่าง ๆ จึงมีการนำวัฒนธรรม ธรรมเนียมประเพณีของชาวพื้นเมืองผสมผสานเข้าไปด้วย ซึ่งเรามองเห็นได้จากการดำเนินชีวิตของนักบวชในศาสนาพุทธในญี่ปุ่นซึ่งเหมือนกับในจีน ประการหนึ่งก็คือชอบเล่นการเมืองและเป็นนักรบไปในขณะเดียวกัน

ลัทธิต่างชาติอีกลัทธิหนึ่งที่เข้าไปในแผ่นดินญี่ปุ่น ได้แก่ ลัทธิขงจื้อ การแพร่เข้าไปในญี่ปุ่นของลัทธิขงจื้อไม่ค่อยจะแตกต่างจากการแพร่เข้าไปในญี่ปุ่นของศาสนาพุทธนัก กล่าวคือ เป็นเหตุผลทางการเมืองที่ผู้ปกครองรัฐปักเจแห่งเกาหลีต้องการหาพันธมิตรคือญี่ปุ่นเพื่อทำสงครามกับรัฐซิลลา จึงได้ส่งเครื่องราชบรรณาการเป็นพระพุทธรูปมา ทำให้ชาวญี่ปุ่นเกิดความอยากรู้อยากเห็นและนำไปสู่การยอมรับดังกล่าว ในกรณีของลัทธิขงจื้อ การติดต่อกับจีนและการยอมรับอารยธรรมความเจริญจากจีน เช่น พุทธศาสนา และโดยเฉพาะรูปการปกครอง นับตั้งแต่เจ้าชายโซโทกุประกาศแผนการปฏิรูปประเทศในปี ค.ศ. 604 ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในชื่อ “ธรรมบัญญัติการปกครองบ้านเมือง 17 ข้อ” ที่นำรูปการปกครองของจีนมาใช้ อีกทั้งโครงการปฏิรูปไทกกา ซึ่งแปลว่า “การเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่” โดยเจ้าชายนากะ โนะ โอเอะ การปฏิรูปทั้ง 2 ครั้งที่เน้นในเรื่องความมีอำนาจเดิมขององค์จักรพรรดิ การรวมอำนาจไว้ที่รัฐบาลกลาง การปกครองโดยใช้ข้าราชการที่ผ่านระบบการสอบไล่ การแบ่งชนชั้นและความสัมพันธ์ของชนชั้น สิ่งเหล่านี้เป็นจุดเริ่มต้นของการแพร่เข้ามาสู่ญี่ปุ่นของลัทธิดังกล่าว ความสำคัญและประโยชน์ของลัทธิขงจื้อต่อการปกครอง ประกอบกับความไม่ขัดกันกับลัทธิความเชื่อดั้งเดิมของชาวญี่ปุ่น ทำให้ลัทธิขงจื้อกลายเป็นลัทธิของต่างชาติอีกลัทธิหนึ่งที่ชาวญี่ปุ่นยอมรับ และได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของญี่ปุ่นอย่างที่ไม่สามารถแยกกันออกได้ว่า พฤติกรรมใดมาจากคำสั่งสอนของขงจื้อหรือเป็นของลัทธิชินโต

ลัทธิขงจื้อที่เข้าไปในญี่ปุ่น มีสภาพไม่แตกต่างไปจากศาสนาพุทธที่ถูกชาวญี่ปุ่นนำไปดัดแปลงจนมีรูปร่างที่ไม่เหมือนกับที่มีอยู่ในอินเดียหรือแม้แต่ในจีนเอง ลัทธิขงจื้อก็เช่นกัน ถูกดัดแปลงให้เข้ากับความต้องการของชนชั้นปกครอง และกลายเป็นเครื่องมือของชนชั้นปกครองที่จะกำหนดบทบาทของคนในสังคมได้ตามความพอใจของตน ดังเช่นในสมัยโตกุกาวา

ที่ลัทธิขงจื้อเจริญที่สุด ผู้ปกครองแบ่งชนชั้นเป็น 4 ชนชั้นแทน 5 ชนชั้นดังเช่นจีน ทั้งนี้เพราะ ญีปุ่นยกย่องพวกนักรบหรือซามูไร พวกนี้จึงถูกจัดอยู่ในชนชั้นสูงสุดในขณะที่นักรบของจีน อยู่ในอันดับต่ำ ๆ เป็นต้น

วัฒนธรรมที่นำมาจากจีนประการต่อมา ได้แก่ ตัวอักษรจีน ญีปุ่นเป็นชาติที่มีความเจริญต่อยกกว่าจีน เมื่อประกอบกับการมีอาณาเขตที่ติดต่อกันและมีความสัมพันธ์กันมาเป็นเวลาช้านาน จีนจึงเป็นชาติที่ญีปุ่นยอมรับเป็นแม่แบบและถ่ายทอดวัฒนธรรมความเจริญนั้น ๆ มาเป็นของตน โดยไม่หลงลืมที่จะประยุกต์เข้ากับความต้องการและธรรมเนียมประเพณีของตน ตัวอักษรจีนก็เช่นเดียวกัน ชาวญีปุ่นไม่มีตัวอักษรเป็นของตนเองที่จะใช้ในการสื่อสาร ตัวอักษรจีนจึงเป็นที่สนใจและนำมาใช้กันในหมู่ชนชั้นนักปกครองที่ต้องการอ่านวรรณกรรมของจีน อย่างไรก็ตาม การนำตัวอักษรจีนเข้ามาใช้ก่อปัญหาเพราะตัวอักษรจีนไม่เหมาะแก่การเขียนเป็นตัวอักษรญีปุ่น อีกทั้งการออกเสียงก็ต่างกัน ด้วยเหตุนี้การดัดแปลงก็เกิดขึ้นด้วยการเพิ่มตัวอักษรของตนเองเข้าไปบ้าง ทำนองเดียวกันก็ตัดตัวอักษรบางตัวที่ไม่ต้องการออกไปบ้าง ตลอดจนมีการกำหนดเสียงให้สอดคล้องกับคำในภาษาญีปุ่น หรือในบางครั้งเมื่อไม่สามารถดัดแปลงได้ก็ใช้คำนั้น ๆ มาเป็นคำในภาษาญีปุ่นเองก็มี

มาในสมัยศักดินา แม้ว่าสภาพภายในของญีปุ่นจะแตกแยก แต่ศาสนาพุทธมีส่วนช่วยพัฒนาทางด้านวัฒนธรรม ศาสนาพุทธนิกายเซ็นเป็นตัวอย่างหนึ่ง นิกายเซ็นเป็นนิกายที่เน้นในเรื่องการฝึกฝนตนเองให้อยู่อย่างคงกระพันจึงเป็นที่ถูกใจบรรดาซามูไรที่ต้องใช้ชีวิตเสี่ยงอันตราย อีกทั้งช่วยเสริมให้อาชีพของพวกตนดูมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น แม้ศาสนาพุทธนิกายนี้จะต่อต้านการศึกษาหาความรู้จากตำรา แต่บรรดานักบวชในนิกายนี้ต่างก็มีส่วนช่วยการศึกษาของคนญีปุ่นโดยเฉพาะชนชั้นสูงในเรื่องพิธีการดื่มน้ำชา ศิลปะในการจัดดอกไม้ และการวาดภาพทิวทัศน์ เป็นต้น ส่วนทางด้านวรรณคดี ในสมัยนี้จะเน้นเรื่องความกล้าหาญผจญภัยมากกว่าที่จะเป็นเรื่องรัก ๆ ใคร่ ๆ อย่างที่ประพันธ์กันในราชสำนัก ละครโนหรือละครร้อง ผู้แสดงแต่งกายที่สวยงาม สวมหน้ากาก และร้องบทของตนคลอไปกับเสียงพิณและเสียงกลอง เป็นวัฒนธรรมที่ญีปุ่นให้แก่โลกอีกอย่างหนึ่ง

สมัยโตกุกาวา เป็นยุคศักดินาที่เจริญที่สุด และเมื่อสิ้นสุดยุคนี้ญีปุ่นก็ก้าวเข้าสู่สมัยใหม่ ในสมัยนี้ญีปุ่นได้สร้างวัฒนธรรมความเจริญที่สำคัญหลาย ๆ ประเภทด้วยกัน เริ่มต้นด้วยลัทธิขงจื้อใหม่เข้ามามีบทบาทในสังคมแทนที่ศาสนาพุทธ ทั้งนี้เพราะความสงบทำให้ซามูไรใช้เวลาว่างในการศึกษาเล่าเรียนหาความรู้ อีกทั้งในระยะนี้ตรงกับจีนในสมัยราชวงศ์แมนจู เมื่อราชวงศ์แมนจูขึ้นปกครองประเทศมีชาวจีนหลบหนีภัยเข้าไปในญีปุ่นมากขึ้น และได้นำ

ลัทธินี้ติดตัวเข้าไปด้วย รวมทั้งความต้องการของผู้ปกครองโตถูกาวาเองที่เห็นว่าหลักปรัชญาของขงจื๊อใหม่ช่วยสร้างความมั่นคงให้แก่ราชสำนักโชกุนได้ จึงมีการส่งเสริมให้มีการศึกษากันเพิ่มขึ้นกว่าที่เคยเป็น และด้วยความหวังจะสร้างนักปราชญ์ชาวญี่ปุ่นเพื่อช่วยเหลืออบรมสั่งสอนชาวญี่ปุ่นอีกต่อหนึ่ง

ความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองทำให้เกิดมีชนชั้นกลางและมีเมืองใหญ่ ๆ ขึ้นตามเมืองท่าต่าง ๆ เช่น เมืองเอโดะ เมืองเกียวโต และเมืองโอซากา สิ่งเหล่านี้ได้สร้างประเพณีของคนเมืองที่เต็มไปด้วยความหรูหรา ฟุ่มเฟือย สนุกสนานกับแสงสีในยามราตรี ซึ่งก็มีไม่เพียงแต่พ่อค้านักธุรกิจชาวไร่ชาวนาที่มั่งคั่ง บรรดานักรบซามูไร เจ้าผู้ครองนครบางครั้งก็หลบมาใช้ชีวิตยามราตรีเช่นกัน

ชาวไร่ชาวนามีฐานะและการศึกษาดีขึ้น อันมีผลจากความเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ ผลงานของพวกเขาเหล่านี้ส่วนใหญ่แสดงออกทางด้านวิทยาการ ที่เป็นเรื่องราวของชาวไร่ชาวนามากกว่าชนชั้นสูงอีกต่อไป

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 3

1. ให้นักศึกษาศึกษาและแยกให้เห็นว่าวัฒนธรรมใดที่เป็นของญี่ปุ่นแท้ ๆ และที่รับมาจากต่างชาติ
2. ให้นักศึกษาวิเคราะห์ความล้มเหลวของการปฏิรูปไทกา

4. ญี่ปุ่นคริสต์ศตวรรษที่ 20

ในกลางคริสต์ศตวรรษที่ 17 ความหวาดกลัวต่อชาวต่างชาติทำให้โชกุนโตถูกาวาประกาศปิดประเทศ และขับไล่ต่างชาติไปโดยไม่คบค้าหาสมาคมกับประเทศใด ๆ ยกเว้นจีนกับดัตช์ เป็นเวลาเกือบ 2 ศตวรรษ การปิดประเทศไม่เป็นผลอย่างไรในด้านลบต่อโชกุนโตถูกาวา ประเทศยังคงเสริมสร้างความเจริญมาจนกระทั่งกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 นโยบายปิดประเทศถูกท้าทายจากชาติตะวันตก เริ่มจากรัสเซีย และมาจบลงที่สหรัฐอเมริกา ที่ต้องการเมืองท่าสำหรับการหยุดพักผ่อน และเตรียมตัวเพื่อเดินทางต่อไปยังจีน

โชกุนโตถูกาวายกเลิกนโยบายปิดประเทศและประกาศต้อนรับชาติตะวันตกชาติต่าง ๆ นับตั้งแต่สหรัฐอเมริกา ดัตช์ รัสเซีย อังกฤษ และฝรั่งเศส การเปิดประเทศเพื่อรับอารยธรรม

ใหม่จากตะวันตกและละทิ้งอารยธรรมเก่าที่นำมาจากจีน ส่งผลต่อความเป็นไปในทุกด้านนับตั้งแต่ทางด้านการเมือง ทำให้ระบบโซกุนเสื่อมลง ทำนองเดียวกัน อำนาจขององค์จักรพรรดิได้รับการรื้อฟื้นหลังจากหมดบทบาทไปตั้งแต่ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 12 จักรพรรดิทรงย้ายเมืองหลวงจากเกียวโตไปเมืองเอโดะ และเปลี่ยนชื่อเป็นโตเกียว ประกาศใช้รัฐธรรมนูญปกครองบ้านเมืองในระบอบประชาธิปไตยหลักการ 5 ประการ โดยเน้นทางด้านความสัมพันธ์กับต่างประเทศและการแสวงหาความรู้ให้กว้างขวางขึ้น ส่วนทางด้านเศรษฐกิจ ประกาศยกเลิกการครอบครองที่ดินในระบอบศักดินา เมื่อขุนนางคืนที่ดินให้แก่องค์จักรพรรดิ พระองค์ได้ทำการแจกจ่ายให้แก่ชาวไร่ชาวนา สนับสนุนการค้าขายทั้งภายในและภายนอก สร้างถนนหนทางทางรถไฟ ส่งเสริมการขนส่งทางทะเล ปรับปรุงระบบการเงินการธนาคาร ตลอดจนการไปรษณีย์ ส่วนทางด้านสังคมและวัฒนธรรม มีการจัดตั้งกระทรวงศึกษาธิการตามแนวทางของตะวันตก จัดตั้งมหาวิทยาลัยตามเมืองใหญ่ ๆ วางแผนพัฒนาทางด้านการศึกษา ส่งนักศึกษาวิชาการทหารออกไปศึกษายังยุโรปและสหรัฐอเมริกา

ผลของการเปิดประเทศที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขนาดใหญ่ในทุก ๆ ด้านแล้วนั้น ญี่ปุ่นหันมาเร่งนโยบายพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสร้างความมั่นคงทางด้านอาหารด้วยเล็งเห็นว่ามหาอำนาจตะวันตกใช้เรือปืนบังคับชาติต่าง ๆ ได้ก็เพราะใช้รากฐานทางเศรษฐกิจภาคอุตสาหกรรมมาสนับสนุนการทหาร ด้วยเหตุนี้ หลังจากได้ทำการปฏิรูปประเทศแล้ว รัฐบาลใหม่คือเมจิจึงหันมาพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจโดยเน้นทางด้านอุตสาหกรรม เริ่มต้นด้วยการตั้งโรงงานถลุงเหล็ก ทำการต่อเรือเดินสมุทร สร้างรถไฟฟ้าขึ้นแทนรถม้า และเพื่อลดดุลการค้ากับต่างชาติ รัฐบาลประกาศให้การสนับสนุนจัดตั้งโรงงานผลิตเครื่องอุปโภคบริโภคเพื่อการใช้สอยภายในประเทศและเพื่อการส่งออก การเติบโตทางด้านเศรษฐกิจในสมัยนี้ทำให้นักธุรกิจน้อยใหญ่ตั้งแต่ในสมัยโตกุกว่าเติบโตพัฒนาขึ้นเป็นนักธุรกิจสมัยใหม่ และมีอิทธิพลในวงการธุรกิจและอุตสาหกรรม ส่งผลให้ในภาพรวมเพียง 20 ปีให้หลังจากเปิดประเทศ ญี่ปุ่นสามารถเปลี่ยนสภาพจากประเทศด้อยพัฒนามาเป็นประเทศพัฒนาได้สำเร็จ

ทางด้าน การสร้างความมั่นคงทางด้านอาหาร ความเจริญทางด้านเศรษฐกิจส่วนหนึ่งเกิดจากความสามารถทางด้านอาหาร ด้วยข้อเท็จจริงดังกล่าว รัฐบาลเมจิจัดทำแผนการพัฒนาการทหารของประเทศอย่างต่อเนื่อง เช่น การเกณฑ์ทหารตามแบบมาตรฐานสากล จัดตั้งกระทรวงกลาโหมดูแลเรื่องอาหาร ผลของการปฏิรูปนี้ส่งผลให้ญี่ปุ่นเป็นชาติที่มีกองทัพที่มีประสิทธิภาพแห่งหนึ่งของโลก ญี่ปุ่นทำการทดลองความสามารถของกองทัพด้วยการรุกรานเกาะฟอร์โมซาและเกาหลี ทำสงครามกับจีน กับรัสเซีย และสุดท้ายในสงครามโลก

ครั้งที่ 1 ที่ญี่ปุ่นมีโอกาสเข้าห้องประชุมในฐานะผู้ชนะในสงคราม

1945

ชัยชนะแต่ละครั้งทำให้ญี่ปุ่นกลายเป็นชาติจักรวรรดินิยมไปในที่สุด หลังจากความขัดแย้งกันภายในระหว่างรัฐบาลผู้ใฝ่สันติ กับกองทัพที่ใฝ่สงคราม และชัยชนะเป็นของฝ่ายกองทัพหัวรุนแรง ญี่ปุ่นเริ่มนำนโยบายจักรวรรดินิยมมาใช้อีก เขี้ยวของญี่ปุ่นรายแรกได้แก่แมนจูเรีย จากนั้นก็ขยายเข้าสู่จีน และประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ญี่ปุ่นประกาศตนเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่ 2 โดยเป็นฝ่ายตรงกันข้ามกับสหรัฐอเมริกา และในวันที่ 7 ธันวาคม ค.ศ. 1941 ก็สามารถจมเรือประจัญบานอเมริกาได้หลายลำ ชัยชนะของญี่ปุ่นอยู่ได้ไม่นาน เมื่อในวันที่ 6 สิงหาคม ค.ศ. 1945 และอีกครั้งหนึ่งในวันที่ 9 สิงหาคม ปีเดียวกันนั่นเอง สหรัฐอเมริกาส่งฝูงบินทิ้งระเบิดปรมาณูที่ฮิโรชิมาและนางาซากิตามลำดับ จักรวรรดิญี่ปุ่นที่สร้างมานานับ 10 ปีก็ถึงแก่กาลอวสาน

แม้ญี่ปุ่นจะล่มจม เศรษฐกิจจะตกต่ำ สังคมแตกแยก แต่ญี่ปุ่นก็ยังคงเป็นญี่ปุ่น ด้วยความช่วยเหลือทางด้านมนุษยธรรมจากสหรัฐอเมริกา ประกอบกับความรู้ความสามารถที่เป็นสัญลักษณ์เด่นของชาวญี่ปุ่น อีกทั้งทัศนคติที่ยึดมั่นมา เช่น ความซื่อสัตย์ จงรักภักดี ยอมตายเพื่อเจ้านายตั้งแต่ในสมัยศักดินาที่ยังคงฝังรากลึกแน่นในสังคมปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้เอง เมื่อชาวญี่ปุ่นจะทำสิ่งใด นั้นหมายถึงต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมก่อนส่วนตน สิ่งเหล่านี้คือสูตรสำเร็จของชาวญี่ปุ่นที่ทำให้กลายเป็นชาติเอเชียเพียงชาติเดียวมีโอกาสเข้าไปยืนร่วมกับผู้นำชาติตะวันตกในเวทีต่าง ๆ ของโลกปัจจุบัน

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 4

1. ให้นักศึกษาศึกษาถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่นำมาสู่ความเสื่อมของระบบโชกุนในกลางศตวรรษที่ 19
2. ให้นักศึกษาศึกษานโยบายการสร้างชาติของรัฐบาลเมอิจินกลายเป็นชาติมหาอำนาจในต้นศตวรรษที่ 20
3. ให้นักศึกษาวิเคราะห์ว่าภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 อะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้ญี่ปุ่นกลับกลายเป็นชาติมหาอำนาจทางด้านเศรษฐกิจได้ในปัจจุบัน

สรุป

ความเป็นชาติที่ด้อยวัฒนธรรม อีกทั้งการอยู่ใกล้ชิดกับชาติที่มีความเจริญสูงกว่าอย่างเช่นจีน ทำให้ชาวญี่ปุ่นจำต้องรับอารยธรรมของต่างชาติมาโดยตลอด โดยเริ่มต้นนำมาจากจีนเป็นแหล่งแรก แต่ชาวญี่ปุ่นมีเอกลักษณ์ประการหนึ่ง คือ เมื่อนำมาแล้วจะทำการประยุกต์ให้เข้ากับความต้องการ ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของตน ทำให้สามารถสร้างวัฒนธรรมใหม่ที่เหมาะกับความเป็นจริงของคนในชาติ สิ่งนี้คือสิ่งที่ทำให้ญี่ปุ่นสามารถฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ มาได้ตลอด และถึงแม้จะล้มก็ลุกขึ้นได้ในเวลาอันรวดเร็ว จึงไม่เป็นที่ประหลาดใจเลยที่ว่า แม้ญี่ปุ่นจะพ่ายแพ้อย่างหนักในสงครามโลกครั้งที่ 2 แต่ความพ่ายแพ้ไม่ได้ทำให้ญี่ปุ่นอับจน ญี่ปุ่นอาศัยความสามารถส่วนตัวพลิกสถานการณ์จนกลับกลายเป็นชาติที่ยิ่งใหญ่อีกประเทศหนึ่งไม่เพียงแต่ในเอเชีย แต่ยังเป็นหนึ่งในเวทีการเมืองของโลกอีกด้วย

การประเมินผลท้ายบท

1. โจมอน ยาโยอิ และทุมูลิ มีความสำคัญทางด้านใดมากที่สุด
  1. วัฒนธรรม
  2. ศิลปะการแสดง
  3. ประวัติศาสตร์
  4. การทหาร
2. อาณาจักรที่มั่นคงแห่งแรกของญี่ปุ่นตั้งอยู่บนที่ราบใด
  1. ชับโปโร
  2. คินกิ
  3. ยามาโตะ
  4. ไม่มีข้อใดถูก
3. ข้อใดไม่เกี่ยวข้องกับความจริงที่เกิดขึ้นในสมัยศักดินาของญี่ปุ่น
  1. การค้าขายเจริญกว่าที่ควรเป็น
  2. เกิดพุทธศาสนานิกายเซ็น
  3. วรรณกรรมส่วนมากมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการสู้รบ
  4. จักรพรรดิทรงมีอำนาจมากกว่าเดิม
4. หลังถูกเปิดประเทศญี่ปุ่นเน้นนโยบายใดเป็นพิเศษในการพัฒนาประเทศ
  1. เศรษฐกิจและการทหาร
  2. การศึกษาและการต่างประเทศ
  3. จริยธรรมตะวันออก การเมืองตะวันตก
  4. ไม่มีข้อใดถูก
5. ในสมัยศักดินาของญี่ปุ่น โชกุนตระกูลใดมีชื่อเสียงว่าสร้างคุณงามความดีให้แก่ประเทศเป็นอย่างมาก
  1. โฮโจ
  2. อาชิกากะ
  3. ยามาโมโตะ
  4. โตกุกาวา

บรรณานุกรมตอนที่ 4 (ญี่ปุ่น)

กระทรวงการต่างประเทศญี่ปุ่น. ญี่ปุ่นปัจจุบัน. ญี่ปุ่น, 2526.

นาคามุระ ทาคาฟูระ, พัฒนาการเศรษฐกิจญี่ปุ่นสมัยใหม่, แปลโดย กนกศักดิ์ แก้วเทพ และ
อื่น ๆ กทม. : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.

ประเสริฐ จิตติวัฒนพงศ์. โฉมหน้าใหม่การเมืองจีนและญี่ปุ่น. กทม. : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์-
มหาวิทยาลัย, 2520.

เพ็ชรี สุมิตร. ประวัติอารยธรรมญี่ปุ่น, กทม. : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2516.

เพ็ญศรี กาญจนมัย, อารยธรรมญี่ปุ่น, กทม. : วรุฒิการพิมพ์, 2530.

Halp, John Whitney, **Japan from Prehistory to Modern Times**. New York : Dell Publishing, 1981.

Sansom, G.B. **Japan : A Short Cultural History**. London : The Cresset Library, 1987.